37.091.313:004.9:[93+34]

І.М. Романюк, Д.А. Костюк
м. Вінниця, Україна

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ І ПРАВА В СЕРЕДНІХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ

Постановка проблеми. В умовах усезростаючого інформаційного навантаження якість роботи педагогічних працівників значною мірою залежить від інтенсифікації та оптимізації навчального процесу на основі ефективного використання класичних та активного впровадження нових методик, що базуються на найширшому використанні різноманітних технічних засобів навчання. Науково-технічний прогрес і сучасна педагогічна наука, забезпечуючи вчителя найновішими методиками навчання і технічними засобами подачі навчального матеріалу, вимагають від нього постійної самоосвіти та зусиль щодо вдосконалення педагогічної майстерності, як однієї з найвагоміших умов забезпечення належного рівня навчально-виховного процесу.

Аналіз попередніх досліджень. В останні роки в Україні інтенсивно досліджують питання запровадження в навчальний процес інноваційних та інформаційних технологій В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, О. Жильцов, М. Кадемія, Л. Коношевський, Н. Морзе, А. Пеньков та ін. Шляхи використання комп'ютерної техніки, зокрема інтерактивної дошки, на уроках історії та права в СЗШ знайшло відображення у дослідженнях А. Галай, Ю. Зінька, А. Киричук, Б. Чупринського.

Метою статті є обґрунтування шляхів використання інтерактивної дошки на уроках історії і права в середній загальноосвітній школі (СЗШ).

Виклад основного матеріалу. Новітні технології заполонили шкільні класи. Багато шкіл України мають не менше однієї інтерактивної дошки. Постає питання: «Це технічний засіб навчання чи це пристрій для уроків інформатики?»

Відповідь дуже проста. Інтерактивна дошка – це універсальний технічний засіб навчання для предметів, які викладаються в СШЗ.

На початку двадцять першого століття шкільна дошка перетворилася на великий плоский комп'ютер або інтерактивну дошку. Ця дошка поєднує унікальні можливості виводу довільної інформації з комп'ютера, шляхом відображення її мультимедійним проектором. За допомогою спеціальних маркерів можна робити кольорові помітки, виправлення і зберігати ці корективи в пам'яті комп'ютера. Самим незвичним під час роботи з цією дошкою є «керування кінчиками пальців». Натискаючи «кінчиками пальців» можна змінювати слайди, будувати схеми, збирати мозаїчні карти, групувати за заданими ознаками і т.д.

З технічного боку про дошку треба знати, що вона забезпечена різними датчиками і блоком обробки інформації, які фіксують усі натискання на її поверхню. Для витирання непотрібної інформації користуються спеціальною губкою. Коли взяти її в руки, то датчики одержують інформацію про включення «режиму знищення інформації». Оскільки вся інформація формується в комп'ютері, то нею можна управляти, перетворювати запам'ятовувати, зберігати на різних носіях, використовувати в якості ілюстрацій до будь-яких предметів.

Під час роботи з інтерактивною дошкою в учнів активізуються органи чуття. Інформаційні процеси, що лежать в основі навчання – багатогранні. Однак принципова схема будь-якого інформаційного впливу включає в себе обов'язкові елементи джерела інформації, її приймача і канал зв'язку між ними.

З позицій філософії, процес пізнання інтерпретується як відображення об'єктивної дійсності в нашій свідомості, а без відображення пізнання не існує [1, с. 84].

Сприйняття інформації учнем починається з відчуття, без якого неможливе формування в свідомості якихось образів, знань. Тому органи чуттів і створені на їх основі почуттєві методи пізнання являють собою канал, через який інформація від об'єкта

© І.М. Романюк, Д.А. Костюк, 2013 р.

пізнання прямує до свідомості. Розумове пізнання закінчується сприйняттям відображення об'єкта, тобто вводом його органами чуттів у свідомість учня [1, с. 103].

Органи чуттів дитини мають різну здатність до сприйняття та запам'ятовування інформації. Основними каналами прийому і запам'ятовування навчальної інформації є зоровий і слуховий канали. Відповідно основними формами представлення інформації є мова, слово за допомогою яких учитель кодує інформацію і передає її учням. Абсолютно очевидно, що візуальна форма представлення інформації є набагато продуктивнішою, оскільки пропускна здатність зорового каналу сприйняття інформації є набагато вищою за пропускну здатність слухового каналу (приблизно в 7,5 разів). Це пояснюється тим, що з 4 млн. нервових закінчень, які передають інформацію в людському організмі, близько 2 млн. припадає на зір і лише 60 тис. – на слух [6, с. 63].

Треба зауважити, що найбільш ефективне сприйняття інформації забезпечує оптимальне поєднання вербальної і візуальної форм її подачі. Це також особливо важливо з огляду на потребу періодично переключати увагу учнів для стимуляції процесу запам'ятовування навчального матеріалу. Адже 45-хвилинні уроки стомлюють учнів, а психофізіологічні особливості дитини не дозволяють їй концентрувати увагу більше 15-20 хвилин. Ігнорування цих обставин у результаті призводить до суттєвого зниження уваги і, як наслідок, зниження рівня сприйняття навчальної інформації, особливо в другій половині лекції. Учителі легко відчувають ознаки послаблення уваги учнів і використовують різні методичні прийоми для переключення уваги: розповідають цікаві екскурси, наводять приклади з практики тощо. Але більш ефективним є переключення уваги за допомогою технічних засобів навчання – інтерактивної дошки.

Застосування інтерактивної дошки на уроках тільки розширює можливості органів чуття. Технічні засоби взагалі і навчання, зокрема, в пізнавальному процесі виконують роль знарядь праці вчителя і учня, вони служать продовженням органів чуття.

Урок з використанням інтерактивної дошки, а отже і мультимедійної інформації, стає цікавішим для учня, а тому й ефективнішим для засвоєння знань, поліпшує рівень унаочнення навчального матеріалу на уроці історії.

Кількість мультимедійної підтримки уроку історії і права може бути різною: від кількох хвилин до використання мультимедіа впродовж цілого уроку. Під час уроку з мультимедійною підтримкою істотно змінюється роль учителя, який виступає передусім організатором, координатором пізнавальної діяльності учнів.

За допомогою комп'ютерних технологій можна використовувати на уроці наочність вищого рівня – відео матеріали, анімаційні фрагменти, інтерактивні моделі тощо, які дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо [4, с. 59]. Інформаційні технології допомагають індивідуалізувати та диференціювати навчання. Цього досягають не тільки завдяки різнорівневим завданням, а й за допомогою самоосвіти учнів.

Отже, інтерактивні комп'ютерні комплекси на уроках історії і права поступово стають звичними засобами навчання; використання яких робить урок динамічним, яскравим і, звичайно, набагато результативнішим.

Науково-педагогічна література подає безліч різноманітних мультимедійних жанрів, зокрема блок-тему, медіа-урок, самодиктанти, тестові завдання, медіапроект, медіатвори, творчі презентації, віртуальні екскурсії, медіаекспресії, літературний портрет, динамічні таблиці і статичні таблиці та ін. [5, с. 90].

Розглянемо більш детально окремі з них.

Статичні таблиці. На них можна писати, підкреслювати, малювати – а вони знову чисті. Такий підхід до організації роботи значно економить час і підвищує ефективність навчального процесу, адже можна збільшити обсяг інформації, що розглядається.

Динамічні таблиці. Дозволяють використовувати матеріал підібраний з орієнтацією на асоціативне, образне мислення учнів, що дає змогу швидко запам'ятати та якісно застосувати одержані знання.

Віртуальні екскурсії. Це відео розповідь про музеї та історичні місця України і закордону; до кожного відео сюжету розроблені відповідні завдання, які учні виконують під час уроку. Таким чином, віртуальна екскурсія знайомить учнів з Україною, її історією, природою, видатними людьми, розширює кругозір учнів, сприяє їхньому розвитку навіть в умовах, коли справжня екскурсія з певних причин неможлива.

Слайд-твір. Мультимедійний продукт, створений на відповідну тему самими учнями. Це свого роду диференційований, індивідуальний підхід до домашнього завдання.

Тестові завдання. Надзвичайно вдало можна їх формувати на інтерактивній дошці. Як відомо, є спеціальні програми, проте це можна робити і без них, розташувавши кожне запитання та варіанти відповідей на нього на окремому слайді. Такі тестові завдання зручно використовувати під час тематичного оцінювання, аудіювання тощо.

Самодиктант. Давно відома форма перевірки знань, проте у мультимедійному форматі вона працює набагато ефективніше. На дошці – текст із пропущеними датами та іменами видатних людей (бажано, щоб у кожного учня був такий самий друкований текст). У процесі роботи учні пояснюють свою відповідь, роблячи на дошці відповідні записи. Отже, економиться час та необхідність записувати текст у зошити.

Художній портрет. Мультимедійний проект, який містить документи, фотографії, таблиці, ілюстративний матеріал, аудіо- та відео фрагменти, скомпоновані у послідовному порядку, що дає змогу найбільш повно й яскраво розповісти учням про життєвий і творчий шлях письменника чи поета.

Так, наприклад, під час вивчення теми: «Велика Вітчизняна війна (1941-1945 рр.) – складова Другої світової війни» можна відображати на інтерактивній дошці фотографії видатних людей того часу.

Медіа-проект. Кожен школяр-учасник проекту вибирає для себе індивідуальні засоби й оптимальний темп діяльності, виявляє самостійність, творчість, наполегливість у досягненні мети. Навчальна робота організовується в індивідуальній та груповій формах і складається з трьох етапів:

– відбір та вивчення інформаційно-професійної проблеми, засвоєння комп'ютерної мультимедія-технології;

– створення та колективне обговорення пробних комп'ютерних мультимедіапрезентацій, створених на запропонованому вчителем інформаційному матеріалі;

– підготовка й представлення розгорнутої мультмедіапрезентації з проблеми із залученням додаткової знайденої учнями інформації й викладеної з урахуванням власної точки зору.

Медіа-урок. Сукупність різноманітних мультимедійних прийомів, що працюють упродовж 45 хвилин уроку, що сприяють повному розкриттю й усвідомленню учнями теми уроку. Такий урок – яскравий, динамічний, результативний [5, с. 108].

Загальні переваги від використання інтерактивної дошки [2, с. 158]:

– обсяг матеріалу, який можна показати, обговорити, виправити, акцентувати на уроці набагато більший ніж під час використання звичайної дошки;

– усі уроки, розроблені вчителем зберігаються в пам'яті комп'ютера їх можна коректувати, доповнювати, змінювати;

– де б не сиділа дитина на першій чи на останній парті - з кожного куточка класу чудово видно презентаційний матеріал;

– більшість учнів мають вдома комп'ютер і використання інтерактивної дошки на уроці – це крок до розуміння вимог дитини і вимог викладача;

– інтерактивна дошка – інтерактивний метод навчання (доторкання до об'єктів поглиблює їхнє розуміння багатьох понять);

– дозволяє в реальному часі наносити на проектоване зображення позначки на важливі ділянки, малювати схеми або коректувати їх;

– не відходячи від дошки, можна зберегти виконану роботу у файлі, роздрукувати або відправити електронною поштою;

– у процесі виступу можна зберігати зображення, одержані на певних етапах, і при необхідності, миттєво повертати їх на дошку;

– можна створити гіперпосилання з одного файлу на другий – наприклад: аудіо-, відео-файли, Інтернет-сторінки;

– використовувати інтерактивну дошку можуть вчителі, які не володіють комп'ютером на належному рівні.

Завдяки поєднанню комп'ютера й інтерактивної дошки, ми маємо унікальну можливість об'єднати переваги комп'ютера з традиційними формами навчання. Під час навчання біля інтерактивної дошки можна організувати дискусію або продемонструвати індивідуальні роботи учнів, доповнюючи їх своїми рукописними і графічними коментарями.

Висновки. На основі аналізу педагогічної, психологічної та методичної літератури встановлено, що використання інтерактивної дошки на уроках історії і права розкриває ефективні шляхи формування знань, умінь і навичок учнів на уроках історії та права в СЗШ. Застосування сучасних методів, прийомів, засобів, зокрема, інтерактивної дошки в школі, значно підвищує рівень мотивації учнів до навчання, стимулює до самостійної дослідницької діяльності, сприяє творчому розвитку особистості учня. Саме завдяки цьому інтерактивні дошки заслуговують високої оцінки вчителів, методистів і звичайно, учнів.

Література:

1. Гуревич Р. С. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі (з досвіду роботи експериментального педагогічного майданчика у ВПУ №4 м. Вінниці) : для педагогічних працівників ПТНЗ, ВНЗ і слухачів навчальних закладів та установ післядипломної освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Ю. В. Бадюк, Л. С. Шевченко - Вінниця : ТОВ «Діло», 2006. - 296 с.
2. Изготовление наглядных пособий с использованием компьютерной копировальной техники. Методика их использования. – К.: Вища школа, 1999. – 65с.
3. Интерактивные технологии в образовании / Учебно-методический комплекс // Российский государственный университет. – М.: Академия, 2005. – 291 с.
4. Кадемія М. Ю. Інтерактивні засоби навчання : навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, О. А. Сисоєва. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2010. – 217 с.
5. Семенюк Э.П. Информационный подход к познанию действительности / Э.П. Семенюк. – К.: Наукова думка, 2002. – 286с.

У статті висвітлено шляхи використання інтерактивної дошки в процесі навчання учнів на уроках історії і права. Розкриті способи подання інформації різними методиками з інтерактивною дошкою. Представлено переваги використання інтерактивних технологій у школі.

Ключові слова: *інтерактивна дошка, шляхи представлення інформації, інноваційні технології навчання.*

В статье освещены пути использования интерактивной доски в процессе обучения учеников школы на уроках истории и права. Раскрыты способы подачи информации разными методиками при помощи интерактивной доски. Представлены преимущества использования интерактивных технологий в школе.

Ключевые слова: *интерактивная доска, способы подачи информации, инновационные технологии обучения.*

The article highlights the ways to use the interactive whiteboard in teaching our students the lessons of history and law. Discloses methods of presenting information using different methods of interactive whiteboard. The advantages of using interactive technology in the school.

Keywords*: interactive whiteboard, ways of presenting information, innovative learning technologies.*